

TRYGVE BRATTELI

Tale ved åpningen av MOMARKEDET,
søndag 27. august 1972.

Jeg er glad for å få være til stede ved dette særegne arrangement, som det er vanskelig noe sted å finne et sammenliknbart motstykke til. Det ligger en usedvanlig oppfinnsomhet og innsatsvilje i det å bygge opp et tiltak til slike dimensjoner at det etter hvert har blitt en landskjent årlig begivenhet.

Mange har samarbeidet om dette og bidratt til dette resultat. I sentrum av denne aktive innsats står det lokale Røde Kors, en organisasjon inspirert av det internasjonale Røde Kors's etikk og ansvarsfølelse. Praktisk virksomhet for å hjelpe der det mest trengs, er ledemotivet. Og det lokale Røde Kors er et livskraftig skudd på denne store internasjonale stamme.

Lindre nød - hjelpe der det trengs mest, det minner oss om mange trekk ved forholdene i verden i dag. Ikke det at forholdene nå er verre enn før. Tidligere tiders mennesker måtte bære mye tyngre bærer enn vi gjør i dag. Og de fikk som regel lite igjen for sitt slit.

Likevel er verden fremdeles langt fra den harmoni, det samarbeid og den fred mennesker alltid har drømt om.

På en måte kommer nasjonene og folkene stadig nærmere hverandre. Det kan vi se også ut fra vårt eget land. Vi bruker en masse varer som i større og mindre grad har sin opprinnelse i alle verdensdeler. Vi sender ut til fremmede land en meget stor del av det vi selv produserer, og det norske flagg vaier på moderne skip på alle hav. Økonomisk lever vi i et internasjonalt samfunn. Vi ville være meget fattigere om dette ikke var så. Men våre tanker og følelser har i langt mindre grad fulgt med i denne prosess. Der er fortidens motsetninger og grensemerker langt mer seiglivede.

Radio og TV, hurtige fly og stadig flere og lengre reiser fører folkene inn i daglig samvær med hverandre. For så vidt er verden én. Men dette har ennå langt fra formet våre handlinger og vår ansvarsfølelse. Det er klart at Norge er en del av denne verden. Men dens problemer og oppgaver - og fortsatt også dens nød - synes så umåtelige at det stadig påny frister oss til å trekke oss ut av det. Vi vil gjerne begrense oss til å trekke rullegardinene ned og ha det hyggelig i vår egen nasjonale stue.

Vi trenger stadig påny å vekkes for å se vårt ansvar for å lindre nød, vår plikt til å hjelpe der det mest trengs. Og det er ikke i første rekke for å gjøre godt, som det heter. Det viktigste er at vi bruker vår forstand til en innsats som kan gjøre verden tryggere å leve i for oss alle.

Den andre verdenskrigens tragedie utløste en betydelig innsats for å forme de regler som skulle

gjelde for nasjonenes og menneskenes samliv. Det kom høytidelig til uttrykk i FN's menneskerettserklæring og i Europarådets menneskerettskonvensjon. De respektive medlemsstater har forpliktet seg til disse menneskerettigheter. De samme rettigheter blir hver dag og alt for mange steder tråkket under fot trass de høytidelige forpliktelser.

Vi leser stadig om grupper og individer som blir fratatt de mest elementære rettigheter og som blir frakjent den enkleste menneskelige verdighet. Midt i Europa foregår stadig politiske kjetterprosesser etter forbilder fra de mørkere kapitler i menneskets brokete historie. Politiske fengsler og konsentrasjonsleire, fangeleire og flyktningleire er en skjendsel mot en sivilisasjon vi gjerne vil ha høye tanker om.

Det kan ofte synes håpløst å motvirke slike forhold. Mulighetene kan synes små for å brøyte fastere grunn for de menneskerettigheter de fleste i prinsippet bekjenner seg til. Vi må likevel ha utholdenhet og styrke til å følge med, og til å høye vår protest hvor som helst mennesker lider urett. Vi skal aldri miste troen på at det etter hvert skal være mulig å utrydde slike skjemmende innslag i menneskenes samfunn, innslag som det er altfor mye av rundt i verden.

Et lyspunkt er at det er tegn til at vårt folk begynner å få en bredere forståelse av vårt samarbeid med utviklingsland, i Afrika, Asia og Amerika. For et par år siden var jeg sammen med Stortingets utenrikskomité en kort tur i østafrikanske land, i Tanzania,

Kenya og Uganda. De er ikke de verst stilte i Afrika. Likevel føler en seg overveldet og nesten lammet under inntrykket av hva der skal til for å forme et sosialt anstendig og menneskeverdig samfunn i slike land..

Det er noen trekk som her er særlig oppmuntrende. Det ene er møte med begavede og høyt utdannede afrikanere i viktige stillinger i sine land. Sin utdanning har de fått på forskjellige steder i verden, i gamle lærdomssentra i den industrialiserte verden. Det andre trekket er den levende interessen i det jevne folk for at deres barn skal få skole og utdanning, og komme ut av analfabetismen og uvitenheten.

Det vil ta lang tid å komme over i virkelig bedre samfunnsforhold, og det vil sikkert bli gjort mange feil og dumheter underveis. Likevel er innsatsen i utviklingslandene noe av det nyttigste som i vår tid blir gjort for å skape fred og trygghet i verden.

Sammen med det som skjer i industrilandene, kaster dette nytt lys over den sentrale oppgave å forvalte verdens ressurser med forstand og med ansvar også for etterselekten. Vi har levd gjennom en periode da det har vært lettere å utvikle tekniske og teknologiske hjelpemidler, enn det har vært å utvikle en rasjonell disponering av jordens ressurser. Den økonomiske framgangen som må komme i de meget folkerike utviklingsland vil forsterke dette påbud til vår tids mennesker.

Samtidig er det alt tilstrekkelig klarlagt at de fattige lands nød og lidelser ikke kan angripes bare fra produksjonssiden og tilbudssiden. Høyere

produksjon og bedre helsestell gir grunnlag for lengre levealder og for økende fødselstall. En forsvarlig familieplanlegging er derfor også en ubetinget nødvendighet for at de fattige folk skal nå fram til anstendige livsvilkår.

Europa har nå hatt en fredperiode på 27 år. Det er den lengste i dette århundre. Vi lever i en spennende periode på terskelen til en tid som kan forme Europa slik at freden kan bli varig inn i framtiden. Det er den største utfordring de europeiske land står overfor i vår tid. Lykkes det å konsolidere samarbeid og fred, vil det frita nye generasjoner for ødeleggelser og lidelser som har vært et mareritt i tidligere tider.

Andre steder i verden har ikke hatt fred det siste kvart århundre. Ennå er det ikke sikre tegn på en avslutning av den ulykksalige krigen i Vietnam. Uansett hvordan den videre forløper, kan den ikke gi noen vinning, og for all del kan den ikke gi noen ære. Både eldre og nyere historie kan fortelle om ulykker som har den egenskap at de bare blir større jo lengre de varer. Det vil føles som en befrielse for hele verden den dagen denne ulykksalige krigen er definitivt slutt. Alle som er i den posisjon at de her er medansvarlige har en plikt, og det er å bidra til en hurtig slutt på krigen i Vietnam.

Det er dessverre også andre spenningsfelter som gjør livet vanskelig for dem det gjelder, og som truer eller bryter freden i andre områder. Et slikt spenningsfelt er Midt-Østen. Det er gammelt og det

er ennå få tegn på en dypere bedring. Vi har det nedverdiggende kolonistytet i Angola og Mosambik. Vi har rasistregimet i Sør-Afrika og Rhodesia.

Ja, ofte kan vi spørre med Henrik Wergeland: Hvorfor skrider menneskeheten så langsomt frem?

Den som ser det som en oppgave å lindre verdens nød, å hjelpe der det trenges mest - er kallet til uavlatelig å forene seg med de krefter som vil bringe verden ut av krig og undertrykkelse, ut av uvitenhet, sult og nød.

I verdens fattige områder i dag ser vi på mange måter avspeilet de europeiske lands sosiale fortid. Og de er ikke så endeløst langt tilbake. Vi har lagt denne fortid bak oss, og hører relativt til verdens velstilte områder. Det gir Europa både en utfordring og et særlig ansvar.

Vår første oppgave er at de europeiske nasjoner lærer å leve fredelig sammen, og dermed sikrer freden i Europa, og ved det også bidrar til å sikre fred og framgang i hele verden. Ved indre kringel og ved kriger seg imellom har de europeiske land brakt store ulykker over verden. Ved å rydde unna gamle motsetninger og fremme et fredelig samarbeid, kan Europa betale denne gjeld fra tidligere ulykker.

Skal det skje, må vi alle innstille oss på det - mentalt og praktisk. De fleste nasjoner bærer i seg en mer eller mindre sterk følelse av å være den utvalgte, den som står høyere enn andre. Slike følelser er dessverre så utbredte at de lett tilslører det forhold, at det for eksempel i Vest-Europa ikke er så forferdelig

mye som skiller folkene og samfunnene fra hverandre. Selvfølgelig er det ingen uniformitet, det er mange variasjoner landene imellom. Men det er ikke slik at noe enkelt land generelt rager opp over alle andre. Kan folk som står så nær hverandre ikke basere seg på fredelig samarbeid, vil freden ikke ha store muligheter i verden.

Vi skal alle svare på tidens store utfordring om å ordne Europa slik at det trygger framtidig fred.

Tiden nærmer seg da forberedelsen kommer i gang for en europeisk sikkerhetskonferanse. Det er et arbeid vi skal gå til uten illusjoner, men også uten lammende mistenksomhet. Med tålmodig og saklig samarbeid må det være mulig å skape større gjensidig tillit og bedre samarbeid også mellom Øst og Vest.

De nordiske folk har overvunnet de fleste av de motsetninger de hadde i arv fra tidligere århundrer. En tidsalder med stadig videre forbindelser mellom nasjonene, vil også gi rike muligheter for å påskynde og videreføre det nordiske samarbeid.

Røde Kors står i sentrum for arrangementet av MOMARKEDET. I sin karakter og i sine gjerninger er Røde Kors basert på solidaritet mellom alle mennesker - på tvers av rase og tro, på tvers av alle landegrenser. Gjennom sin gjerning har Røde Kors blitt et anerkjent symbol på internasjonalt brorskap og mellomfolkelig forståelse. Organisasjonen har virket for en mer menneskelig verden.

Det lokale Røde Kors har gjort MOMARKEDET til et tiltak uten sidestykke i de nordiske land. Det er et kjempeløft som krever innsats av mange, alle inspirert

av å gjøre noe for å lindre nød og for å gjøre verden
mer menneskelig og bedre å leve i.

Lykke til med fortsettelsen.